

వ త ద్వి వ యోగ

— 10 —

సం.	విషయా.	పుట.	సం.	విషయా.	పుట.
౧	ఆశాచక్రమాచక్ష		౨౦	మాతాచక్రమాచక్ష	౧౫
౨	ఆశాచక్రమాచక్ష		౨౧	శిశుచక్రమాచక్ష	"
౩	శిశుచక్రమాచక్ష	౨	౩౨	శిశుచక్రమాచక్ష	"
౪	ఆశాచక్రమాచక్ష	౩	౩౩	శిశుచక్రమాచక్ష	౧౬
౫	మాతాచక్రమాచక్ష		౩౪	శిశుచక్రమాచక్ష	"
౬	ఆశాచక్రమాచక్ష		౩౫	శిశుచక్రమాచక్ష	౧౭
౭	మాతాచక్రమాచక్ష	౪	౩౬	శిశుచక్రమాచక్ష	"
౮	మాతాచక్రమాచక్ష	"	౩౭	శిశుచక్రమాచక్ష	"
౯	మాతాచక్రమాచక్ష	౫	౩౮	శిశుచక్రమాచక్ష	౧౮
౧౦	మాతాచక్రమాచక్ష	"	౩౯	శిశుచక్రమాచక్ష	"
౧౧	మాతాచక్రమాచక్ష	౬	౪౦	శిశుచక్రమాచక్ష	"
౧౨	మాతాచక్రమాచక్ష	౭	౪౧	శిశుచక్రమాచక్ష	౧౯
౧౩	మాతాచక్రమాచక్ష		౪౨	శిశుచక్రమాచక్ష	"
౧౪	మాతాచక్రమాచక్ష		౪౩	శిశుచక్రమాచక్ష	"
౧౫	మాతాచక్రమాచక్ష	౮	౪౪	శిశుచక్రమాచక్ష	౨౦
౧౬	మాతాచక్రమాచక్ష	౯	౪౫	శిశుచక్రమాచక్ష	౨౧
౧౭	మాతాచక్రమాచక్ష	౧౦	౪౬	శిశుచక్రమాచక్ష	"
౧౮	మాతాచక్రమాచక్ష	౧౧	౪౭	శిశుచక్రమాచక్ష	"
౧౯	మాతాచక్రమాచక్ష	౧౨	౪౮	శిశుచక్రమాచక్ష	౨౨
౨౦	మాతాచక్రమాచక్ష	౧౩	౪౯	శిశుచక్రమాచక్ష	"
౨౧	మాతాచక్రమాచక్ష	౧౪	౫౦	శిశుచక్రమాచక్ష	౨౩
౨౨	మాతాచక్రమాచక్ష	౧౫	౫౧	శిశుచక్రమాచక్ష	"
౨౩	మాతాచక్రమాచక్ష	౧౬	౫౨	శిశుచక్రమాచక్ష	౨౪
౨౪	మాతాచక్రమాచక్ష	౧౭	౫౩	శిశుచక్రమాచక్ష	"
౨౫	మాతాచక్రమాచక్ష	౧౮	౫౪	శిశుచక్రమాచక్ష	౨౫
౨౬	మాతాచక్రమాచక్ష	౧౯	౫౫	శిశుచక్రమాచక్ష	"
౨౭	మాతాచక్రమాచక్ష	౨౦	౫౬	శిశుచక్రమాచక్ష	౨౬

విషయా:	పుట.	సం.	విషయా:	పుట.
మార్క్సిబంధువులు	"	"	భావము.	
అగ్రాంతాంతర్జాతీయము	"	౧౦	జ్ఞాత్యాశాస్త్ర మధ్యస్థత భార్య	
పుస్తకమున విషయము	"	"	పుస్తకాంతమున	30
పుస్తకమున క్రియాయజ్ఞానము	౧౩		గ్రామమున	"
భావము:	౧౪		స్వచ్ఛంద కష్టపాది ముగియును	
అహింసాపాతిక మహింసాపాతికము	౧౫		భావము	

శుద్ధి పుస్తకము.

— 0 —

ఇది నా చేతిలో నా పని - ముగియించి - ముగియించి -

ఇది నా చేతిలో మిగిలి ఇది అచ్చట ఇది చేతగా మిగిలియును.

ఆశోచ నిర్ణయ దర్పణమ్.

శ్లో! కర్మ స్వస్థకారిత్య మస్మి శ్యస్త్వంచ దహనాం ।

యతిః పాపా త్ప్రథమతః తదాశోచ మిత్యేతే ।

అథునికః—యద్వా-విహితకర్తాకారవిరోధ్య ద్విప్రవిశేష ఆశోచ

మితి వ్యవస్థాపితేతు బంధకారః ।

తా॥ మనుష్యులను మేదబోదితకర్మముల వాః కలను వర్జితి లేమందిటయూ, మనుష్యులను మట్టిఁ గూడఁగింపటయూ, నేపాపముకలనఁ గలుగునో యదియే యాశోచ మనఁబడును.

ఆశోచప్రమాణమ్

శ్లో! జాతౌ విప్రౌ దిశా హేన ద్వాదిశాహేన ధూమిషః ।

వైశ్యః పంచదిశాహేన శూద్రో మాసేన శుద్ధ్యతేతి ।

కంచ-పడకీటిః—

శ్లో! బ్రాహ్మణతత్త్ర విత్కూద్ర వర్ణానాం పూర్ణసూతకమ్ ।

దిశాహం ద్వాదిశాహంచ పక్షమానా పితకీమాత్ ॥

తా॥ బ్రాహ్మణులకుఁ బడిదిమొదలు, క్షత్రియులకు పంచైంద్రునిదనములు, వైశ్యులకు పదునైదు దినములు, శూద్రులకు ముప్పది దినములు పూర్ణాశోచము.

యాజ్ఞ వల్క్యస్మృతిలో—

శ్లో! త్రింశద్దినాని శూద్రస్య తదర్థం న్యాయవత్ ॥

అనగా పంచమజ్ఞాదికర్మణి చేయుచున్న క్షుద్రులకుఁ బడునైదుదినములు పూర్ణాకావము యభిషేచింపవలయు.

రజస్వలాశోచమ్

శ్లో॥ పృథ్వీమృతహని చంద్రీ ద్విటయే పతితా స్తృతా ।

తృతీయే రజశ్చోక్తా చతుర్థే శూన్యకాభవేత్ ।

పంచమృతహని శుద్ధాస్యా ధ్వస్యో వ్యాది కర్మసు ।

చతుర్థేహని ధర్మస్యా మృద్ధాసంభోగిర్యణి ।

తా॥ రజోదర్శనః శ్రీ మునిటి దినమునందుఁ జంద్రుని, రిండోదినమునందుఁ బతితులని మూడదినమునందు చాళిదానితో సమానంబు వాచగరదినమునందు శూన్య శ్రీ సమానులని చతుర్థదినమునందు నివస్థితావస్థముల పడయమై పరశుధులగును. వాచగదినమున సంభోగిర్యణి శుచిమృతగులని తార్పిణ్యము.

శ్లో॥ రజస్వలా యదిన్నాతా పునః సేవరజస్వలా । అష్టాదశదినా ది
ర్వా గతుచిత్వం న విద్యతే॥

తా॥ రజస్వలమైన శ్రీస్నానముచేసి శుచిమై తిరిగి పడుననిమది దినముల అనగా రజస్వలమయ్యెనేని అద్వివి స్నానముచేఁ బరిశ్రమింపవలయు; కాని యప విశుద్ధిరాయనాదిని తార్పిణ్యము.

కించ:— నిర్ణయసింధుభావశ్లోకేనృతః॥

శ్లో॥ రజోదర్శన మారంభస్య త్రయహ మాశోచ మితితమ్ ।

అస్తేదశ పర్యంతం స్నానమష్టాదశే త్రయహః॥

ఉపవింశే ద్వ్యహం శ్రీగా ముపేష్టాత్ర్యోహంస్తృతం ।

రజస్వలా చతుర్థహ్ని స్నానామృద్ధి మవాప్నుయాత్ ।

తా॥ శ్రీ రజోదర్శనమైన దినము మొదలుకొని ఆకావము కెదినములు, రజోదర్శనమైనదినము మొదలుకొని ౧౭దినములలోపునఁ దిరిగి రజోదర్శన మయ్యె

జేది స్నానము; పనునెనిమిదవ దినమున రజోదర్శన మయ్యునేని ౧ దినము; ౧౫-ది-
నమున రజోదర్శన మయ్యునేని ౨ దినములు; అట్లే ౩, ౪, ౫ రజోదర్శన మయ్యునేని
మూడుదినములు. ఇది ఆధ్యాచారము.

అందుచానికి రజోదర్శన మొనరించు మొదట అశోచము మూడుదినములు;
రజోదర్శనమొనరి మొదలుకొని పండ్రెండవదినములలో దివిగ రజోదర్శన మయ్యునేని
స్నానముచే శుద్ధియగును; పనునెనిమిది దినములకు వైన అశోచము మూడు దినము-
లు. ఇది బ్రాహ్మణాచారము.

అశోచనిర్ణయః

కాశ్యపః-శ్లో॥ రాత్రీ భాగత్రయం కృత్వా ద్వాభాగం పూర్వవాచకే॥
ఉత్తరార్థం పరిధిన మృతే తు మృతసూత్రయో॥

తా॥ రాత్రీయందు రజోదర్శనము, జాతీయ, మృతీయ సంభవించినమొదల
ఆ రాత్రీకాలము మూడువంతులు చేసి మొదటిరెండు వంతుల కాలములోను రజో-
దర్శనములు సంభవించిన మొదల పూర్వదినము, మూడవవంతులో సంభవించినది
పరిధినము గ్రహ్యము.

జాతాశోచనిర్ణయః.

ధర్మప్రవృత్తే-శ్లో॥ జాతకం మృతకంచేది ద్వివిధం సూత్రం పృథగ్॥
స్రావః సాతః పృథాగ్విధేర్విధ్యం జాతాశ్చ మృతం॥

తా॥ జాతీమనియ, మృతీమనియ, అశోచము రెండువిధములు; అందు
జాతాశోచము స్రావమనియు, సాతమనియు, ప్రవృత్తమనియు, మూడువిధములు.

అతాతా స్రావపాతప్రవృత్తనిర్ణయః

పరాశరః-శ్లో॥ ఆచతుర్థా ద్భవే త్రావః సాతః పంచనవవృత్తయోః॥
అతడార్ధ్యం పృథాగ్విధేర్విధ్యం జాతాశ్చ మృతం॥

తా॥ గర్భధారణమొనరి మొదలుకొని నాలుగు మాసములలో గానర్పము
జాతమేనని పది స్రావమనియు, నైదాంత మాసములయందు గర్భవసేవము పరిశ్రా-
యినచో (చెడిపోయినచో) అది సాతమనియు, శేడవమాసము మొదలుకొని ప్రమాది

కలకు ప్రసవమనియుఁ బ్రసవమందుఁ దగ్గిఁ బడినను అశౌచమనియు నెఱుంగ
కలయు.

సామాన్యచనిర్ణయః

మఃశీఃశ్లో॥ తిషఠ మాసేషు గర్భస్య సావే మాతు స్త్రిరాత్రీకం
చతుశ్శతం చతుర్గాత్రం ముసలి స్సముదీతమ్ ।

తా॥ మూడవమాస గర్భస్థానమును బ్రాహ్మణస్త్రీకి మూడుదినము
లును, వాల్యవమాస గర్భస్థానమును వాలుగుర్వస్త్రీలకును వాలుగుదినము
లాశౌచము.

అత్ర విశేషః

మఃశీఃశ్లో॥ గర్భస్థిత్యాం యథా మాస మచిరతూర్తమే త్ర్యహం
రాజన్యేతు చతురాత్రం నైశ్యం పంచాహ మేవచ ।
అష్టాహేతతు శూద్రస్య శుద్ధి రేషా విశేషితా॥

తా॥ మూడవమాస గర్భస్థానమును బ్రాహ్మణాది చతుర్వర్ణ స్త్రీలకును
త్రయముగా ౩-౪ గ-౫ దినములును, వాల్యవమాస గర్భస్థానమును చతుర్వర్ణ
స్త్రీలకు ౪ దినము లాశౌచము.

పితృదీనిషయేనియమః

శ్లో॥ స్రావే చైవ పితౄ స్నానం సపిదానాం సవిద్యత ఇతి॥

తా॥ మూడవమాసగర్భస్థానమును దగ్గరికి సోదరభ్రాతృలకును స్నాన
ములే శుద్ధియనియు, భ్రాతృలకు స్నానము నిమిత్తము లేదని యభిప్రాయము.

వృద్ధవిష్ణుఃశ్లో॥ త్రిరాత్రం స్రావ మాశౌచం మాతు రేవ విధీయతే ।

పితృదీనాం సపిదానాం సద్యః శుద్ధి ర్జలాప్లుతాదితి॥

తా॥ భ్రాతృలకును మందలి మృష్యపావమును రెండింటిని సోదరభ్రాతృలకును
భ్రాతృలకును స్నానములే శుద్ధి యగును.

చతుర్థమాసే ఈపర్వకనస్రావే జనస్యవిశేష మాహ.

వృద్ధవశిష్టః—

సూ॥ గర్భస్యావే మాసతుల్య రాత్రయ స్త్రీణాం స్నానమాత్రీ
మేవ పురుష స్వేచత్కరితస్యావే త్రిరాత్ర మితి.

తా॥ బాలకమాసమంతరి యిందుక కరివ పోలిమందుఁ దండ్రీకి మూడు
దినము లాశాచము.

అథ పాతాశాచనిర్ణయః

మరీచిఃశ్లో॥ పాతే మాతు ర్యథామాసం పితాదీనాం దినత్రయం

ప్రాచీనపక్షశత్యా మపి.

శ్లో॥ పంచమే పంచషష్ఠే తు షడ్దినం పాతసూతకం

మాతుర్నిత మశోఽన్యేషాంపితశ్చ త్రిదినం సమమితి॥

తా॥ ఐదవమాసపాత మందైవదినములును, బాలకమాస పాతమం దాఱు
దినములును, తల్లి కాశించును; తండ్రీకిని బ్ధులకును మూడు దినములు జాతాశాచ
మనియు మరీచిచేఁ జెప్పబడినది. మఱియుఁ బ్రాచీనపక్షతీత్యం గనుక చెప్పు
బడియున్నది. ఈపాతాశాచము నాలుగువర్ణములకు సమానమేగాని కేదములేదని
విశేషము చెప్పబడినది.

గ్రామాంతరగర్భపాతే విశేషః

శ్లో॥ అదంతజాతే తవయే శశౌ గర్భాచ్యుతే తథా ।

సహిదానాఃతు వర్జేమా మహూరాత్రో మశౌచకమితి ।

• వ్యాః— అదంతజాతేమృతే జ్ఞాతనా మహూరాత్రవిధానం దహనే
వేదితవ్యం .

తా॥ నైదిఁ జెప్పబడినగర్భపాతము గ్రామాంతరమం దగునీ పితాదులకు
ను బ్ధులకును జాతాశాచమనిభావము.

చతుర్వింశతిమతే

శ్లో॥ అభస్తా స్స వమా న్నాసా చ్చుద్ధిస్సాస్య త్ప్రసవేకథం
మృతే నీవతివా రస్మిన్మహాభి ర్గాసపంఖ్యయేతి॥

తా॥ ఏడెనిమిదిమాసములముందలి ప్రసవమునుఁ దండ్రిని జ్ఞాకులగు మాసపంఖ్యచేఁ గ్రమముగ ౭-నా దినము లాశోచము, మూతికాశ్రికి బలిదినము లాశోచము చతుర్వింశతిమనియునుఁ జెప్పఁబడినది. ఏడేకథం చెటు లాచా నా యటు లాః కంపకరెను.

అశినపిండాది నిర్ణయః

వ్యాఖ్యీపాదః :-

శ్లో॥ సపిండతాతుపురుషే సప్తమే వినివర్తతే । సమానోదకధావ
స్త్వనువర్తేధా చతుశ్శాసే । జన్మనామ్నో స్త్వప్రసే నేకే
నిర్మరం గోత్రముచ్యత ఇతి॥

వ్యా॥ ఏకస్మిన్ గోత్రే కూటస్థఁ ప్రభృతీగణితాః పుత్రోపౌత్రాదయ
స్సప్తపురుషాః । సంస్మరం సపిండాః । అష్టమప్రభృతి చతుశశ
పర్యంతా స్సమానోదకాః । తతః పర మేకవింశతిపర్యంతా స్స
గోత్రాః । సంపదశా త్ప్రసే జన్మనామ్నో రుథయో రప్య
న్యతరస్య విస్తృతౌ సగోత్రాపవ । ఆస్మత్కుల ప్రభవోఽయ
మితి స్మరణాథావౌ జన్మవిస్తృతిః । దేవదత్త మౌశ్యా నయ
మితి స్మరణాథావో నామవిస్తృతిః॥

తా॥ కూటస్థుఁడు మొదలుకొని యేడవపురుషునిపర్యంతము సపిండులనియు, ౭నిమిదవపురుషుఁడు మొదలుకొని పదునాఁగవపురుషునిపర్యంతము సమానోదకుల నియు, బదియోడవపురుషుఁడు మొదలుకొని యయవదియొకపురుషునిపర్యంతము న గోత్రులనియు, ౭ఁబదిగవరెను. సమానోదకుఁడని తెలియకప్పుడు సగోత్రునిగాఁ జెలియకరెను.

నాభిచ్ఛేదనమ్.

అత్యాశా-జైమిని:—

శ్లో॥ యావన్నచ్చిద్వ్యజేనాశా తావన్నాపార్షణిసూరికమ్ ।

ఇచ్ఛేనాశే తతః పశ్చాత్సూరికంతు విసేయత ఇతి॥

వ్యాః-నాశేచ్ఛేదా స్పృహంతి సూరికర్షణణాయ తత్సాహాయ్యకర్షణణాయచ మాతాపి భౌత్యూణాం శ్లోకేనాంచ తర్పమాప్తిపర్వంతం సూరికం వాస్త్య త్యక్తమ్.

తా॥ ప్రక్రియః పునఃపుట బాహ్యపదపుటకు పాశిచ్ఛేదమునకుఁ బునఃపుట పట్టిచంద్రాంశము జ్ఞానులను బాహ్యపదమైన పాశిచ్ఛేదము తాతాశాచము లేని యాశ్రయము.

సమానోదకసగ్రతాశౌచనిర్ణయః

బాబాలిః—

ద్యౌః స్వేకోదకానాంతు త్రరాత్యా మృద్ధిపృథి ఇతి॥

తా॥ బాతాశాచమునకుఁ బానోదకము మాత్రమేనుండు సరించినపుడుఁ దరిగింపునకుఁ తనిభావము.

ప్రాచీనగ్రంథే—

సగోత్రేవిమయే జననాశౌచవ్య క్వాప్యస్మరణా జైమాం కిమపి నాస్తీతిదృష్టవ్యం.

తా॥ సగోత్రులవిషయమై బాతాశాచ మేగ్రంథమందును దెప్పబడవందున హేతువు పూర్వమైనను విమిశ్రయతదవి తెలియవలెను. మఱియుఁ బానోదకసగోత్రాశాచములు వైదికతెప్పవప్రకారము నాలుగువర్గములకుఁ గుమాఃమేకాని భేదము లేదని తెలియవలెను.

సూరికాయాః

పచనాదికర్మస్వధికారనిర్ణయః

పైఠనసిః- సూ॥ సూరికాం పుత్రవరం విశతిర్నాతేన వర్వకర్మాని
కారయేన్నాసేన శ్రీజనని మితి॥

తా॥ సూరికా శ్రీపుత్రానిః ౧౭ శేని నిరుదదినములు ౧ తిందిపిచ్చుటను,
పుత్రికను ౧౭ శేని మానముగతిందిపిచ్చుటను పచనాదికర్మముల కర్తృరాలని
తాత్పర్యము.

పితృగృహేపుత్ర్యుసవేపిత్యాదీ నామాశౌచనిర్ణయః

విష్ణురిపి:-

సూ॥ సంస్కృతాసు శ్రీషు నాశౌచం పితృపక్షే । తత్ప్రసవమరణే
పితృగృహే స్యాతాం తదైకరాత్రం త్రిరాత్రంచేతి॥

తా॥ రెండ్రొహమందుఁ బుత్రుఁ ప్రసవమైనను మృతివొందినను మాతా
పితృభ్రాతృలకు మూడుదినములు పిత్రిభ్రాతృల కొదిసము నాశౌచమని భావము,

నాభిచ్ఛేదా శ్చూర్వం శిశుమరణాశౌచనిర్ణయః

వృద్ధమచః--జీవ స్తాతోయదితతోమృత స్సూరకపవతు ।

సూరకం సకలంమాత్రం పిత్యాదీనాం దినత్యయమితి॥

స్త్రోత్రంతరేపి

శ్లో॥ నాభిశ్చంతనతః పూర్వం శిశోర్నిష్క్రమణం యది ।

జాతాశౌచంతు సర్వేషాం త్రిరాత్రమితి నిశ్చయః॥

సద్యః కృద్ధిస్తుమృతకే పిత్యాదీనాం వినిర్ణయశ్చితి॥

తా॥ శిశువు పోవుమునోఁ బుట్టి నాభిచ్ఛేదమునకుఁ బూర్వము మరణము
జాంతకేనిఁ దల్లికిఁ బదిదినములును, రెండ్రొదిని పాదాలకును భ్రాతృలకును మూడు
దినములును జాతాశౌచమనియఁ, మృతాశౌచమున్నానమాత్రముచే నికర్తించును.

అథద్రావిడాచారము, బాహ్యశౌచముమత్ర శుభ్ర చనిహాయినియదేల
తల్లితోఁబాలు తల్లి మిదలగుజ్జాకులు పదివయసు పురుషు పట్టుదును.

నాభిచ్ఛేదాత్పరంశశుమరణేచాశౌచ నిర్ణయః

శర్మపృష్ఠనై-

శ్లో॥ మృతస్య ప్రసవే వైవ నాభిచ్ఛేదా త్పరం మృతే ।

మాతుః పితృశ్చ సర్వేషాం విశావాం జ్ఞాతీనాం స్మృతమ్ ॥

స్మృత్యంతరేపి-

శ్లో॥ ఇన్ననాథే శ్శిశో ర్మృత్యౌ మృతస్య ప్రసవేపిచ ।

పితృశ్చ గోత్రీణాంచైవ సర్వేషాం పూర్ణి సూతరమ్ ॥

తా॥ అన్యగృహమునందే మరణమునొంది శుభ్ర పుట్టినను నాభిచ్ఛేద మై
ఁబట్టట శుభ్ర మగమునొందేదేని దలిచఁబ్రొలపిను నాకరులకును జ్ఞాతులకును
పదిదివములు వాతాశౌచ మనిభావము.

బృహస్పతిః-

శ్లో॥ దశాహుధ్యంతరే బాలే ప్రమీతే తస్య బాంధవైః ।

శావాశౌచం నకర్తవ్యం సూత్యాశౌచం విధీయతే ॥

తా॥ దశాహమువరకుఁ గాశుభ్ర మరణము నొందేదేని వానిజ్ఞాతులకు
వాతాశౌచమేకని మృతాశౌచము లేదని తార్కిర్యము.

కించ- నాభిచ్ఛేదా దూర్ధ్వం శశుమరణే మాతాపితృభ్రాతృ
ణాం మృతాశౌచ మేవేత్యాహ వ్యాఘ్రః॥

శ్లో॥ బాలే మృతే నపిందానాం సద్యశ్శౌచం విధీయతే దశాహేనై
వదంపత్యో స్సాదరాణాం తక్షణవహీతి ॥

తా॥ నాభిచ్ఛేదమైనఁబిమ్మట దశాహుధ్య మందాశుభ్రమరణము నొం
దేదేజ్ఞాతులకు మృతాశౌచము స్నానములే నివర్తించుననియు వాతాశౌచము

దశాహశేషములే నివర్తించుననియు, దలిదండ్రులకును సోదరులకును అశౌచము నివర్తించుననుట శ్మశ్రుతాశాచమేగాని జాతాశాచముగాననియు, జన్మదినమందే యాశిశువుపురణము పొందెనేని, బదివయసు శ్మశ్రుతాశాచమనియు, జన్మదినసాగంధరము దశాహమునకు, బూర్వము పురణముమొందెనేని దశాహశేషముచేతనే శుద్ధియనియు భావము.

శ్లో॥ అంతర్దశాహే జాతస్య శిశో ద్విష్కృమణం యది । సూతశే నైవ శుద్ధిస్సస్య త్రివిధో శ్శాతాతపోఽబ్రవీ దితి॥

తా॥ శాశిచ్ఛేదనమైషిప్తుట దశాహములోఁగా అశిశువు పురణముమొందెనేని, దలిదండ్రులకును సోదరభ్రాతృలకును జాతాశాచశేషముచేతనే శ్మశ్రుతాశాచము నివర్తించు ననిభావము.

దావిదానాంతు.

వా॥ జ్ఞావిదానాంతు కన్యాజననే మాతాపితృభ్రాతృశ్చాకాం పితృవ్యతక్షురయోః పితామహతద్భ్రాతృ శ్చాశౌచం అన్యమాంకిమపి నాస్తి । పితృవ్యో భిన్నోదరశ్చే త్రస్యైవాశౌచం । తత్పత్నిస్యాశౌచంనాస్తి । సూతీకాయా స్త్రీప్రసవే చత్వారింశ ద్దినా న్యాశౌచం । పూప్రసవే మాస మాశౌచమ్॥

తా॥ దావిదులును స్త్రీసంతానము గలిగినప్పుడుకల్లి తుండి అత్తదత్తులు, పితరౌడి వారిపుత్రులు, తాతలు పితృతాతల వీరకు, దప్ప యితరులను జాతాశాచములేక; భిన్నోదరుఁ డగుపితండియొక్కదుకులకును అశౌచములేదు. స్త్రీప్రసవమునందు నలురది దినములును పురుషప్రసవమునందు ముప్పదిదినములును దల్లికి జాతాశాచము.

వా॥ పితృపే పుత్రీప్రసూతా చే త్రన్యాతాపితృ స్త్రీరాత్రం తద్భ్రాతృ రేకవారిం । జ్ఞాతీనాం కిమపి నాస్తి॥

తా॥ తల్లిడియంటఁగ్రామించినయెడఁ దలిదండ్రులకు మూడుదినములును, అత్తదత్తుల కొకదినమును అశౌచముగలదు జ్ఞాతులకేమియులేదు.

నా దశాహమధ్యే శిశుమరణే మాతాపితౄ ర్దశాహశేష
పర్యంతం మృతకాళోచనం । భాగం చ్ఛాతాకాళోచనమ్ । దశేష
దినే శిశుమరణే మాతాపితౄ దశాహా మార్గ్యం ద్వీరాత్మం ।
• తస్మిన్నేవదినే అష్టమయామే శిశుమరణే త్విరాత్మం । అష్ట
త్సర్వం సమానం ।

తా॥ పదిదినములలోపల శిశువు మరణించినయెడలఁ బుట్టినదినమునుండియుఁగొని
పదిదినములముదల దల్లిదండ్రులకు మృతాకాళము, అష్టదశమలకు పురుషుమార్త
ముందును, పదియవకాదు శిశువు మరణించినయెడఁ దినపరంపరదినము లాకాళము
పట్టవలయు, పదియవదినమునం దెనిమిదవకాదునా శిశువుమరణించినయెడ మూడు
దినము లాకాళము; మిగిలిన దంతయు సమానము.

అత్రితానాశోచనమ్

శ్లో॥ నపిష్టానా మతిక్రాంతం సూత్యాశోచనం న విద్యతే ।
పితా శ్రుత్వా పుత్రిజన్మ స్నానా యుక్తో భవ త్యలమ్ ।

తా॥ పిండికులకుఁ గడచిపోయినయాకాళ మనన్కింత జక్కఁజరేద. ఈశ్రీ
పుత్రిజన్మమును విని స్నానముచేపివోడనే పరిశుద్ధఁ జగలు.

దశాహాపరి పుత్ర్యమరణే

శ్లో॥ దశాహానంతరం పుత్రే ప్రేతే పితౄ ద్వివత్రయమ్ ।
భిన్నోదరాగాం భ్రాతృగాం సోదరాగాం తతైవచ ।
అవివాహితకన్యానా మేవమేవ భవేదఘమ్ ।

తా॥ పదిదినములకుఁ దర్కారఁ బుత్రిఁడు మృతికొందియెడలఁ జల్లిదండ్రు
లకును సోదరులకును భిన్నోదరులకును (సవతితల్లికొడుకులు) దెండ్రుకానయొక్కపెల్లం
ద్రొంగును మాచానాట్లు మృతకాళానం బుండును.

శ్లో॥ ఇతరేషాం నపిష్టానాం నిర్ణయం యచ్చ తస్యవేత్ ।
నవశిష్టాన్యానామర్యస్తం ద్వివర్షా ద్వివ మూచితమ్ ।

కా॥ ఇతరులైనవహించుటకు ముఖ్యమునందులకు సవ్యసాన్నివతునో నిక
ర్తియును, విద్యుటు లెందెందలకు శోక్కుదిన మాకొక మని తాత్పర్యము.

అనుష్ఠిత మృతాశౌచమ్.

శ్లో॥ అర్వాగుపనయా త్పిత్రో ర్భ్రాతృగాంచ దినత్రయం ।
అర్వాగ్నోద్గమా చ్చాలా త్రథోపనయా త్క్రమాత్ ॥
సద్యోదినం త్రిరాత్రంచ సపిండానాం పశ్యేత్తితం ।
దహనేతు త్రిరాత్రం స్వా దాశౌచ మపి నోత్తిగాం ॥
అతాతదంతదిహనే త్యాగే చైకాహ ముచ్యతే ।
అతిక్యాంతం శూపనయా దర్వాన్న స్వేవ కన్యచిత్ ॥

కా॥ ఉపనయనము కాకను నుపు బాటుడు చురణించినయెడ మాతాపితృ
భ్రాతృకులకు జ్ఞాతుకులకు మూడుదినము లాశౌచము; గంధములు రాకమునుపు కిక్కు
పు మృత్యుబొందినయెడ జ్ఞాతుకులకు స్నానమునో సరి. పుట్టువెండుకుల తియక ౧౦.
నైనయెడ శోక్కుదినము. ఉపనయనము కాకమునైనయెడల మూడుదినములును
జ్ఞాతుల కాశౌచము; అదు అనుష్ఠితమృతకీకుపును దహనముచేసినపక్షమున మూడు
దినములును, పండురాకమునుపు దహనమునుగాని త్యాగమునుగాని చేసినప్పుడు
ఒక్కదినమును జ్ఞాతుల కాశౌచము. అనుష్ఠితమగంధమునందుఁ కాలాంతగాశౌచ
ము క్రొత్తజ్ఞాతుల కంఠముల లేనేలేదు. అనుష్ఠితునికే దహనాది సంస్కారములకు
దేశాచారము ననుసరించి జరుపవలయును.

కన్యామరణాశౌచమ్.

శ్లో॥ అమాధాయా మృతౌ పిత్రో ర్భ్రాతృగాంచ దినత్రయం
దివ మాదంతజననా దితిధర్మవిదో విదుః ।
జ్ఞాతీనాం స్నానమాచాలా నావాగ్దానా ద్దినంభవేత్ ।
వాగ్దానేతు త్రిరాత్రంస్వా త్పితృభ్రాతృకులద్వయాః ।
అమాధాచే ద్విజః పశ్యేద్దేశాహం తస్మై తో భవేత్ ॥

తా॥ పెండ్లిగానికన్యక మరణించినపుడు మాతాపితృభాగిలకు మాఁడుదివము లాశోచము. దంతములు రాకముండునపుడు మొక్కదింబుని కొందఱు వచించిరి. దంతములువచ్చిన తరువాతి పాలకర్మ కాకమునుపు మరణించిననుడ జ్ఞాతులకు స్నానముతోసరి. పాలకర్మ జర్పించి మిదలకొనిగాని మూడవసంవత్సరము మొదలుకొనిగాని వాగ్దానములోపల మరణించినేని జ్ఞాతుల కొక్కదింబును, వాగ్దానము మొదలుకొని వివాహములోపల మరణించినేని. వంద్రీకపువారికిని ఔషధివైపువారికిని మూడుదివములను ఆశోచము పెండ్లికాకమునుపు కలవలయు మరణించినయెడల సంవత్సరము బదిదివము లాశోచము.

ఉపనితమృతాశోచమ్.

శ్లో॥ ఉపనితమృతౌ పూర్ణం సర్వేషాం మృతకంధవే॥

ఏకోదకానాం తిషిపం సగోత్యానాంతు మదనమ్ ।

ఉపనితశ్చో వివాహితస్త్రీగా మప్యపలకుః ।

స్త్రీగా ముపనయనస్థానే వివాహః పరికీర్తితః ।

తా॥ ఉపనితము మరణించినయెడల కన్యానుని పరింతులకు సంపూర్ణాశోచము; సమాజోదకులకు మూడుదివములు ముగిసి - సగోతులకు స్నానముతోసరితమపనితము మరణించినపుడును, వివాహముగానికన్యక మరణించినపుడును, వివాహముగానివాను మరణించినపుడును, సమాజోదకులకు స్నానముతోసరిస్త్రీలకుపనయనములేదు - దానికిఁ బ్రత్యామ్నాయము వివాహము నియమింపబడినది.

పుత్రమరణాశోచమ్.

వా వివాహ దూర్వం పితృగృహే పుత్రమరణే మాతాపితృభాగి
త్యాగా మనూఢభగినీనాంచ త్రిరాతం । జ్ఞాతీనామకరాతం
భ్రాతృపత్నీనాం స్నానమాతం । దావిదానాంతు మాతా
పితృస్త్రీ రాతం భాగ్యభగినీ నామకరాతం జ్ఞాతీనాం
కిమపి నాసి ।

తా॥ విశాఖాపీఠస్థి తండ్రీయము మరణించినపుడు తల్లి, తండ్రి, అన్నదమ్ములు, పెండ్లికావించెదలెను, ఓరలకు మూడుదినములును, బాగాదులకొకదినమును, సూర్యము అన్నదమ్ములభార్యలకు స్నానముతో పరిచావిదులలోఁ దలిదండ్రులకు మూడుదినములు అన్నదమ్ములకు, చెల్లెంద్రీమకొకదినము బాగాదులశేషము లేదు.

వా॥ యది మాతాపితృభారతో విధత్తా భిన్నగృహవాసినశ్చేత్పితృగృహే మరణే బ్రహ్మో లేవ త్రిరాత్రం । భ్రాతృగృహేచేద్రాతృలేవ త్రిరాత్రం । జ్వలిగృహేచేత్తేషా మేకరాత్రం । అన్యత్ర మరణే మాతాపితృభాగ్యూహం షటీణీ । జ్ఞాతీనాం కిమపి నాస్తి

తా॥ పితృభక్తులు విధివల్లనే చేత్యజ్ఞులములం దుండినపుడు ఎవరింట మరణించునో వానికి మూడుదినములు సూర్యము, తక్కినవానికి ఒకదినము. జ్ఞాతులయింట మరణించినపుడు పితృమిత్రకొకదినమును జ్ఞాతులకు మూడుదినములును, అన్యగృహమున జరిగినయెడ మాతాపితృభాగ్యులకు ౧౪ దినము జ్ఞాతులశేషము లేదు.

మాతాపితృమృతాశౌచమ్

వా॥ స్వగృహే పరగృహేవా మాతాపితౄర్మరణే వృత్త్యా స్త్రిరాత్రమ్.

తా॥ తలిదండ్రులు ఎక్కడమరణించినను గృహునికి మూడు దినములు సూర్యము.

సోహదరమృతాశౌచమ్

వా॥ భగినీగృహే భ్రాతృమరణే భగిన్యా స్త్రిరాత్రం పరగృహేష షటీణీ గృహమాంతరే ఏకరాత్రం.

తా॥ సోదరమరణము చెల్లెలింటజరిగినపుడు చెల్లెలికి మూడుదినములు.

ఇతరగృహంబున జరిగినయెడ చెల్లెలికి ౧౫ దినము దేశాంతరమునైనయెడ నుక్కి
దినము మూరకము.

మాతామహ్యదిమృతాశౌచమ్

వా॥ మాతామహా మాతామహీ మార్త్యప్రస్థమాతుల మాతు
లాసి దాహిత్యభాగినీయానాం సన్నిధానమునె త్త్రిరాత్ర్యం
అసన్నిధానే వక్ష్యే.

తా॥ అమృతంద్రి- అమృత- పితరల్లి- పెదరల్లి- కుమారు- అనిపెట్లా
ము- కూతురికొడుకు- కువల్లుడు, పిరుమరణించినపుడు మూడుదినములు. దేశాంత
రమునందుండివినివయడల ౧౫ దినముమూరకము.

శ్వశూశ్వశురమృతాశౌచమ్

వా॥ శ్వశూశ్వశురయో సన్నిధానే జీవద్యుష్టస్య జామాతు
ప్రైరాత్ర్యం అసన్నిధానే వక్ష్యే మృతభార్యస్య జామాతు
సన్నిధానేవ్యేకరాత్రంభార్యాసంతతౌ స్థితామాంతుర్నిరాత్ర్యం

తా॥ భార్యయుండునపుడు అగ్రమామలు మరణించినయెడ మూడు
దినములు. దేశాంతరంబున వినివయడల ౧౫దినము. అగ్రమామలు సమాపమునందు
మరణించినపుడు అపక్షిప్తము అనగాభార్యలేనిచో ఒక్కరాత్రీమాత్రము.
భార్యయున్నను లేనపుడు సంతానమాడినయెడల మూడుదినములు మూరకము.

స్వాలాదిమరణాశౌచమ్

వా॥ భగినీపతేస్తు స్వగృహేపరగృహే వాస్థాలమనె వకరాత్ర్యం ।
స్థాలపుత్రమరణే వ్యేకరాత్ర్యం॥

తా॥ భార్యయొక్క అన్నదమ్మల మరణమునందును వారిపుత్రుల మరణము
నందున, ఒక్కదినము మూరకము. గామీహంతరంబున జరిగినయెడ స్నానముతోపరి.

అనుషితభ్రాతృత్వాది మరణమునందు.

వా॥ అనుషిత భ్రాతృమరణే సన్నిధానేపి భగిన్యా స్నాననమాత్రం ।
భ్రాతృపుత్రమరణే వ్యేకమేవ ।

తా॥ ఒకగుణాని తత్త్వము తుల్యములు కను ఏకగ్రాములున మరణించి
నపుడు ప్రీతిపూర్వముతో నుండు.

భగినీమృతాశోచమ్.

వా॥ భౌత్యగృహే భగినీమరణే భ్రాతృస్త్రై ర్భ్రాతం । పరగృహేష
క్షిణే । గ్రామూత రే ఏకై ర్భ్రాతం॥

తా॥ చెల్లెలి మరణము అపృథక్ముఖల యిటు భగినీమరణ వారికిమాఁడుదిన
ములును ఇతిమిదియుంటునరిగిన ౧, దినమును, ఇతర దేశమున జరిగిన శోక క్కరినెంబుడు
ఆశోచము.

దత్తపుత్రమృతాశోచమ్

వా॥ దత్తపుత్రమరణే పూర్వాపర పిత్రోస్తత్పుత్రాణాంచ త్రిభ్రాతం ।
అపన్నిధానే శ్వేక రాతం । పితృద్యయశ్శాలీనాం సన్నిధానేచైక
ర్భ్రాతం । అపన్నిధానే స్నానమాత్రం । అనుషఠదత్త పుత్ర
మరణేతు సన్నిధానేపి స్నానమాత్రం । దత్తస్యపుత్రజననే మర
ణేవా ఉపనయనాత్పరమపి జనకవర్గస్య స్నానమాత్రం ।
దత్తస్య జనకపితృ మరణేత్రిభ్రాతం । పృథిగృహీతృపితృమరణే
దశ్భ్రాతం తస్మిన్తే పృథిగృహీ తురచవిక రాతం । యదిదత్త
స్త్రీకారానంతరం జాతయౌర సపుత్రస్సం స్క-ర్తాతదా దత్తస్య
త్రిభ్రాతమేవ॥

తా॥ అనుషఠిక దత్తపుత్ర మరణమునందు జనకతండ్రికి పెంపుమరిండ్రికి
కానిపుత్రులకును మాఁడ దినము లాశోచము. దేశాంతరమునందైనయెడలనొకదినము
ఉభయజ్ఞాకులకు సమీపమునం దొక్కరాత్రి, మరపుజ్ఞాకులకు స్నానముతోనరి
దత్తపుత్రుడు పునయనముగాక సమీపమున మరణమునొందినను జ్ఞాకులకు స్నాన
ముతోనరి. దత్తనకు పుత్రుడుపుట్టినను ఉపనీతుడై మరణించినను జనకపితృసంబం
ధిజ్ఞాకులకు స్నానముతోనరి. జనకపితృ మరణమునందు దత్తపుత్రునకు మాఁడుదిన

ములు మారితము, శివవీరుడగు దత్తుడుగాని పృథ్వీహీనుడుగాని మరణించి నపుడు పునర్జన్మ పదివడములాశాచము. దత్తతజరిగినచేతన కొరవల్లమును కలిగి కర్మల నశువుచుండునపుడు పితృమరణమునందు దత్తుడును మూడుదివములు మారితము.

ఆత్మబంధ్యాది మృతాశాచమ్

వా! ఆత్మబంధూనా మాత్మబంధూనాం పితృబంధూనాంచ మరణే సన్నిధానేష్యేతి । అసన్నిధానేత్యేక రాత్రం ।

తా! ఆత్మబంధువులు- పితృబంధువులు- మాత్మబంధువులు- మరణించినపుడు ౧౨ దినము, జేకాంతరమునందు జరిగినయడల ఒకదినము మారితము

సాపత్నియమాతృవర్గమృతాశాచమ్

వా! సాపత్నియ మాతృవర్గ మాతులాదేర్మరణే సన్నిధానే ఏక రాత్రం । అసన్నిధానే స్నానమార్తం ।

తా! సాపత్ని వధూదములు మొదలగువారు మరణించినపుడు సమాపమునందు ఒకదినము, జేకాంతరమునందైనయడల స్నానముతోపరి.

దత్తప్రతిగ్రహీతృ వర్గమాతులాది మృతాశాచమ్

వా! దత్తస్య ప్రతిగ్రహీతృ వర్గస్య మాతులా దేర్మరణే దత్తస్య సన్నిధానే ఏక రాత్రం అసన్నిధానే స్నానమార్తం. దత్తజనక వర్గస్య మాతులా దేర్మరణేసన్నిధానే ఏక రాత్రం ।

తా! పెంపుడుతల్లియొక్క అన్నదమ్ములు మొదలగువారు మరణించినపుడు దత్తపుత్రునితో సమాపమునందు ఒకదినము, అన్య గామియునునందు స్నానముతోపరి. దత్తుడనుజనితల్లి అన్నదమ్ములు మరణించినప్పుడు ఒక్కదినముమాత్రము, ఇతర గామియునునందు స్నానముతోపరి.

సాపత్నిపుత్రత్వాదిమృతాశాచమ్.

వా! సాపత్నిపుత్రీమరణే సాపత్నియమాతు లేక రాత్రం । మాతృసపత్ని మరణేసపత్ని పుత్ర్యా అపేక్షక రాత్రంఅసన్నిధానే స్నాన మార్తం ।

కా॥ సతతమాతులు మరణించినపుడు సవతిరిల్లికి ఒకదివడు, సవతిరిల్లిపోయి
నపుడు సతతమాతుడును ఒకదివడు, దూరమునందైరయడం పూజముతోనరి.

అనపింద మృతాశౌచమ్.

వా॥ కాహిత్యధాగిన యవ్యతిరిక్తానా మనపిందానా ముపనయనా
త్వూర్వంతురే నన్నిధానేపి స్నానమార్తం । కాహిత్యధాగిన
యయోస్తు ప్రాగుపనయ నాస్మృతేష్యేణి । తదూర్ధ్వంక్రీరా
త్వం చాలాస్పూర్వంతు స్నానమార్తం ।

కా॥ కాహిత్యధాగిన మేఘంతు పీఠంతు పీఠంతు యమపీఠంతు అనపింద
నా సమీపమున మరణించిన స్నానముతోనరి. కాహిత్యధా, మేఘంతు, పీఠం
అమపీఠంతు మరణించినపుడు ౧, ౨ దివము, ఉపనయనంతులయడం త్రిగోత్రము, కా
యనా మరణించినపుడు స్నానముతోనరి.

వా॥ మాతృప్యస్యాదీనా మనపిందిస్త్రీణాం వివాహాత్పూర్వం ము
తే నన్నిధానేపి స్నానమార్తం ।

కా॥ అనపిందునకు పితకల్లి మేదలకు స్త్రీలు అవివాహితలై వ్యక్త ము
ణించినను స్నానముతోనరి.

జామాతృప్యశౌచమ్.

వా॥ జామాతృమరణే నన్నిధానేష్యేణి । అనన్నిధానేష్యేకరాత్రిం
తస్యైవవ్యసృపే మరణేక్రీరాత్రిం ।

కా॥ అన్యవిమరణము సమీపమున జరిగిన ౧, ౨ దివము, దూరమున జరిగిన మొక
దివము. తనయంటి మరణించినయడం మామకు మూడుదివములు మాతకము.

వా॥ యోనిసంబంధేషు యేయేపురుషాస్తత్పత్నీవాం మరణేనన్నిధా
నాని స్నానమార్తం । మామలావ్యాస్తు విశేషవిధానాత్ త్రి
శాత్రం । యోనిసంబంధేషు యాశ్చక్రీయస్తద్భర్తృ మరణేపి
స్నానమార్తం ।

వాః శ్లోకానాం మునిగాఢభాషామధ్యే శ్రుతంచేద్య భాషాశే షేణశు
ద్ధిః దశాహూర్ధ్వంతుమాసత్రయ మధ్యేత్తిరాత్రం । తతస్త్వ
గ్మాస మధ్యపక్షీ । తతస్సం వత్సరేంద్రింత మేకరాత్రి సంవ
త్సరా దూర్ధ్వంతు స్నానమాత్రం । నవమాసాదూర్ధ్వం స్నాన
నమాత్రే మిత్యేకే ।

కా॥ యశోందిత దినము వివరముగోని పదిదినములలోపల జ్ఞానియగునా కృతాం
తమాను వివరముల శేషిందినదినములయందు మూర్తి ముపట్టరలెను. పదిదినములగాఢ
దివ్యముగ మూడునెలలలోపల దినయెడల మూడుదినములు అట్లుపైని ఆరునెలల
లోపల దినయెడ గృహిణము, అట్లుకరువార వంతత్సరము ముగియునలోపల దినము
దల జ్ఞా రాత్రియు మూర్తి ము, తంతత్సరము అయినపిదప స్నానముతోపరి, యశో
ందిత తొమ్మిదిమాసములపైని పదియెడల స్నానమాత్రమని కొందఱు చెప్పవలెను

౩. రాత్రాశోచమ.

వాః త్తిరాత్రా శోచినామరణం త్తిరాత్రేమధ్యే శ్రుతంచేద్య త్తచ్చే
షేణశుద్ధిః । గృహ తేజ్రకాంజే స్నానమాత్రం ।

కా॥ త్తిరాత్ర మూర్తిముగలవాని మూడు దినములలోపల దినయెడల
శేషిందిన దినములయందు మూర్తి ము పట్టరలెను. మూడు దినములు అయినపిదప
దినయెడల స్నానముతోపరి.

౪. పక్షిగ్రాశోచమ.

వాః పక్షిగ్రాశోచినామరణం పక్షిదేమధ్యే శ్రుతంచే త్తచ్చే
షేణశుద్ధిః । పక్షిదేకా లేజ్రకాంజేస్నానమాత్రం । యావత్తీవం
పక్షిదేత్యేకే ।

కా॥ పక్షిగ్రాశోచమగువాని పక్షిదేమధ్యమన దినయెడల ముగిరినదిన
ముందు మూర్తిము పట్టరలెను. అట్లుపిదపదినయెడల స్నానముతోపరి. ఎప్పుడు
దినము గృహిణము పట్టరలెననికొందఱు చెప్పరు.

॥ रा. ता. का. चम्.

నూ: ఏక రాతా శాచినామ: రావ్యేద్విరాతే స్వామూత్రం

కా. ఏక రాత్రాకావము నలవాడు, ఒక రాత్రితయిన వెనుక వివిధములకు పన్నవ
ము కూర్చియు నేయవలయు.

మ. శా. వి. ర్మ. మ. శా. వి. ర్మ.

వా. నూతాపితృ విషయేదర్శిత్యానూ దశాశుభ్యంత ॥ త్తిరా
త్తిరా. తదూర్ధ్వంక్షుగతి ధర్మ పర్యవర్తియసాహు: త్తిరా శే
తిక్యాంతే ప్నానయత్వన్య

తా. బాహ్యశక్తి కల్గినచోట మహార్థము గల నిజములగుట విశేషము. ఇట్లు మూడు నిజములు మార్గమువల్ల కలుగును, అటువలెయు బహుమతముగ నిజమును భోగ్యవస్తువునందు జిహ్వుదీక్షి, దురణించిపిమ్మట మూడు నిజములపై ప్రేమ వినియోగ ప్రియము మూలమున కొంచెలు

ప్రతిభాకావ్యము.

వా. పుట్టికాథనివిభ్రాత్యచ యేనప్రకృతియూనివాదశాహిత్యం
లేమక్షిణీ. అదూర్ధ్వమేతరాత్మయతి స్థితిస్సప్తతిమమ్. యావ
జ్జీవం పక్షిణీత్యవరంజతి. పక్షిణీకారేణే న్నానమిత్యుచ్యయమ్.

నా. పాశురు. చెల్లెలు. అన్నదమ్ములు కుమారునిదిండ్లకు వారివారి
 నాగిమలప పదివేములూల పక్షివాళికావము. అనుపిత్తుడు కనివయ్యెదల బిక్క
 రాత్రి యిధన్నప్రకృతిశామ శిష్యులవేరల ఎప్పుడువింపవచ్చి నాని కొందలు
 చెప్పిరి. పక్షివాళికావము పట్టదగినకాల ముత్తాగ్రింపిది యుదల స్వావమోదల
 అని మఱికొందలు చెప్పిరి.

ప్రతియోగిచుల స్వరూపమ్.

శ్లో॥ మార్కంధ్య పునురావుతో పితృవ్యసం సుతస్త్రియో । స్వసా
పితృవ్యపుత్రో చస్వపృపుత్రోపితృవ్యసా । భాతృపుత్రచదాహితీ

పాత్రీతప్యశి యోగినా । శ్రీశ్రుసాచక్వది త్వేతేవక్షిణ్య
శాచినామిథః॥

కా॥ ఇద్దరర్థములు, పుత్రీపుత్రులును, పితృయోగి, పుత్రీపుత్రులును, ఒకరికొకరు ప్రతియోగినులగుదురు. మేనత్తయొక్క పుత్రీపుత్రులును, మేనమామ యొక్క పుత్రీపుత్రులును ఒకరికొకరు ప్రతియోగినులు, చెల్లెలి- అక్క, అన్న, అక్కడు, చెల్లెలు రెండును ప్రతియోగినులు, పితృదేవతకు పితరంపరీపుత్రీ పుత్రులు ప్రతియోగినులు, మేనకోడలిపితరర్థ మేనమామ పితలు ప్రతియోగినులు మేనల్లికు, మేనల్లుడు మేనకోడలు పిలు ప్రతియోగినులు భార్యపుత్రులకు మేనల్లి పితృదేవత రెండును ప్రతియోగినులు, బ్రాహ్మణులారికి రిల్లికల్లి, కల్లికల్లి ప్రతి యోగినులు, ముగ్గులారికి కల్లికల్లి తారపిరు ప్రతియోగినులగుదురు, పిలుమర నించినపుడు భాగ్యరథులు గుఱివినమా శాచముగలదు.

పుత్రీపుత్రా శాచమ్.

వా॥ పుత్రీపుత్రయే పితృదానాహదూర్ధ్వం సంవత్సరపర్యంతం త్రి
రాత్రం తదూర్ధ్వంతున్నానమాత్రం ఏకరాత్రమితి కేదిద్వదం
తి అక్కతక్రియేపుత్రే సంవత్సరాదూర్ధ్వ మక్షత్రిరాత్రమప్తి॥

కా॥ పుత్రుడుమరనించినపుడు గం దినములకుపైన సంవత్సరములోపల పిదప యెడలకల్లికి మూడుదినములకొరకు, అటుపిమ్మట పిదప యెడలన్నానమాత్రమని కొందరును, ఒక రాత్రయని తరికొందరును వదించిరి. పుత్రునికి పరలోకక్రియలు జగ నియుడల సంవత్సరాంతరికము గూడ తిండికి మూడుదినములు మారినము.

సాపత్న్యమాతృమరణే

వా॥ సాపత్న్యమాతృమరణే సంవత్సర పర్యంతంత్రిరాత్రం సంవత్స
రాదూర్ధ్వం యావజ్జీవంపక్షిణీ తస్యాఅకృతక్రియ త్వే అనపత్య
త్వేచసంవత్సరా దర్వాద్దశరాత్రం, తదూర్ధ్వత్రిరాత్రం
ఇదతేవసాపత్న్య మాతృరాశాచంతింశన్యోజనదేశవ్యవధానే
నిభవతి॥

కా: పరతిత్వస్థి మనసేంద్రికప్రభు గం నివహులకు నైక సంకర్షరమూహం
ప్రభుగ్రాహ మూహునివహులాకారము, సంకర్షరముగ నైక ఎత్తుదునివహము ము
ఖ్యాకారము, పరతిత్వస్థి సుకావములేక పరలోకక్రియలు జరిగింతుమనప్రభు, సుక
ర్షరమూలోపల వినియమ గండివహులు. మూలకము సంకర్షరమూలకు పిచ్చుట వినియమ
మూహునివహులు. ఈపరతిత్వస్థి అశౌచము ముప్పదియామదే ముగముజనుండివినివహ
కర్తలను విడువనేరదు.

మూలాపిత్తోర్వరణే.

వా: మూలాపిత్తోర్వరణే తయోరకస్థిత్వీయశ్వేచ మావక్ష్యవందశి
రాత్రిం । స్వేతక్రియశ్వేతుమిశ్చరీ వపశామ్యంరందశిర్వాత్రం ।
తమాధ్వంతుగ్రిరాత్రం । దశాహమధ్య శుశ్రీంచేత్తచ్చక్షుణ
శుద్ధిః ।

కా: పిల్లిదండ్రులు పాపమునప్రభు కారీ క్రియలు జరిగనియడల
కామ విరేచియందు కాలములో నెప్పుడువినివహ గండివహులాకారమువట్టరలెను,
శ్రీతక్రియములు జరిగినయడల ఎముకదశసంకర్షరమూలోపల నెప్పుడువినివహ, పండిన
ములు మూలకము. అటుపిచ్చుట వినియమలమూహునివహులు, మనసేంద్రికపండినముల
లోపల వినియమల మిగిలిన నివహులయందు మృతము మూలకము.

అనేకాశౌచ సన్నిపాతాశౌచమ్.

వా: సమయోస్పృహణీయయో శ్వాశౌచయో పూర్వాపక్యేణసన్ని
పాతే పూర్వాశౌచకాలేనైవశుద్ధిః । ఏవమకాల యోస్పృహణీ
య యోరాశౌచయోస్పన్నిపాతే పూర్వంవాపరంవాయ దధి
కకాలంకే నైవశుద్ధిః । అల్పమపి పూర్వాశౌచ ముత్తరాశౌచా
ర్థాధికకాలంచేదప్నేనైవశుద్ధిః ।

కా: సమావకాలము గలదియ, ఒక్కకాలిగలదియు నగు అశౌచములేక
కాలులువచ్చినయెడల మొదటిదానిని మాత్రమవలంబించవలయు. రెండవది అక్కర
లేదు. ఒక్కకాలిగల మూలకములేయొప్పు తక్కువకాలము గలిగియుండిన, ఎక్కువ

కాలముగల సూతకమునూర్త మవలంబింపవలయు. మొదటవచ్చిన సూతకము కొంచెము కాలముగలదైనను, రెండవసూతకము యొక్క సకము కాలమునకు గాంచె మిక్కిలకాలము గలిగియుండిన, మొదటవచ్చిన యల్పకాలము నే పట్టవలయు.

ఏకకాలేజాతమృతాశౌచమ్.

వా! విజాతీయ యోగ్యేగేనమరవాణికేన వాశావేశుద్ధుః సూతిరథః
కాలాచేన్నా త్యాశౌచేనశుద్ధః॥

తా! జాత, మృతసూతిము నొక్కసారి వచ్చినపుడ, మృతసూతికము చూడకాధిక్యములు కలదైనను మృతసూతికము నే అవలంబించవలయు. జాతాశౌచ మధికకాలము గలిగియుండిన జాతిమునేపట్టవలయు.

పూర్ణాశౌచాంతేపునరాశౌచమ్.

వా! పూర్ణాశౌచస్యఏకమిదినపునః పూర్ణాశౌచాంత రేప్రాప్తిపూర్వ స్మాన్పూర్ణాశౌచా దూర్ధ్వమున్తి రాశౌచా దినద్వయంకుర్యా త్ దతేమదినస్య అష్టమయామే సూర్యోదయా దిర్యాగస్య స్మిన్ పూర్ణాశౌచే ప్రాప్తే పూర్వస్మాదూర్ధ్వం దినత్రయము త్తెరాశౌచం కుర్యాత్ । మూతాపిత్తి మరవాశౌచస్య ఆశౌ చాంత రేణయోగే పూర్వేణ సంరేణవా మూతాపిరోరా శౌచేనశుద్ధిః॥

తా! పూర్ణాశౌచమయొక్క పరమమనవయస్వే ప్రాతః పూర్ణాశౌచము కలిగినయవల, మొదటిది పూర్త అయినతెనుక రెండవదానికి రెండుదినము ల సూతికము పట్టవలయు. చత మదివాస్తవమూమమనంబు మూర్ఖోచయమనబు బూర్వాపింకోకటి కలిగినయవల పిమ్మటరెండవదానికిమూడుదినములు పట్టవలయు, తిలిదండ్రులమరణా శౌచమధ్యమవందైనను, లేకచారిమరణమునకు ముందైనను, ప్రాతఃసూతికము గలిగిన యెడల మూతాపిత్రాశౌచమును తాత్కాలిక పట్టవలయు.

వా! దాహాకప్యయద్దహం నిమిత్త మాశౌచం తస్మాశౌచాంత రేణ యోగే దహనాశౌచేనశుద్ధిః॥

తా॥ దహనముచేపితవానిఁ గలిగియుండు దహనమారక మధ్యమున నిశా
కమారకము గలిగినయెడల మొదటిదానిచేతనే తుడ్దికలుగుచున్నది.

మారాపితృణాం పుత్రజననా శౌచమ్.

వా॥ మారాపితృః పుత్ర జన్మసిమితౄ శౌచస్య ఆశౌచాం తరణి
యోగే పుత్రజనననా శౌచేనశుద్ధిః । ప్రసీజనసేష్యవమేవ । పి
తృశ్చైత నంస్కర్తృత్వేతు పూర్వేణ వాచరేణ నాచైతా శౌచ
వైవపుత్ర) జనననా శౌచస్యనివృత్తిః । అనంస్కర్తృత్వేతు మృ
తాశౌచ మపిజననా శౌచేనశుద్ధ్యతి కేదిత్తు నంస్కర్తురపి పుత్ర
జననా శౌచమేవ పృబలమిత్యాహుః ।

తా॥ తల్లిదండ్రులకు పుత్రజననసంబంధమును పురుషుకలిగియుండునపుడు
జీవోపద్యుయెడల మొదటిదానిని మృత్యుకు అవలంబింపవలయు; కూతురి జన్మ
ముందును ప్రప్రకారము; తల్లిడికి ప్రేతసంస్కారము జేయవలయుగాని అంతకు
ముందుగాని పుత్రజననాశౌచము గలిగినపుడు మృతమారకమును మృత్యుకు అవలం
బింపవలయు, ప్రేతకృత్యముల మొదలకు ఆశౌచమునుమాత్రము పట్టియుండునపుడు
పుత్రుడు గలిగినయెడ మొదటి దానిని విడిచి వారాశౌచమును పట్టవలయు; ప్రేత
సంస్కారముల మొదలకు వానిని పుత్రజననాశౌచము పృబలమని కొందరు
వదించెదరు.

పితృమరణానంతరే మార్యమరణమ్.

వా॥ పితృమరణా శౌచమధ్యే మార్యమరణే పితృర్దశాహదూర్ధ్వం
మాతుః పక్షిణీంకుర్యాత్ । పితృస్సన్యాసేదుర్మరణే వానషక్షిణీ,
కింతుమార్య మరణాదారభ్య పూర్ణామేవాశౌచంకుర్యాత్ ।

తా॥ తండ్రిమరణించిన మారకముగలిగి యుండునపుడు తల్లిమరణము గలి
గినయెడల మొదటిమారకము తీరిన వెనుక రెండవదానికి ౧౫ దినము మారకముపట్టు
వలయు; తల్లిదండ్రులపిమ్మల మరణించినను దుర్మరణము జొందినను, మారకము
ట్టక మార్యమరణించినను మొదలు సంపూర్ణమారకము పట్టువలయును.

వా: మాత్ర మరగా శాంతమధ్యే పితృమరణశాంతి: పూర్ణమనాశా
 చంకుర్యాత్ । అనుగమనము దినాంతరమరణేషి మాత్ర: పక్షి
 నీవధవతి । కింతుతత్వితంత్రేనై వశుద్ధి: । అనుగమనం వినాదై
 వాన్మాతృమరణే పక్షిణీ ధవతి । సాచదశమ దినాత్మాగే వషి
 తుదశాశ మదినేమాతృ మరణేతు దినద్వయాధికంధవతి । అత్ర
 పక్షిణీయధ్యే దినద్వయమధ్యేచ పితృగణాదశేనాన్యేవస్వతంత్రే
 కోద్విష్టంకుర్యాత్ । కర్తృస్తాత్కాలికీ శుద్ధిరస్తి:

కా: తల్లిమరణమునకము గలిగియుండువపుడు: తల్లిమరణము జరిగినయెడ
 మొదటిదానిని వదిలి రెండవదానిని సంపూర్ణముగ వలంబించి తల్లికి గ్రీయలొ
 నర్పింపవలెను । ౧౪ దినము మారకముపట్టి గ్రీయలొనర్పవలయు; తల్లియను గమన
 మారకీ తల్లికినొకటి మృతినొందినను ఇంకొకదినమున మృతినొందినను, ఈ ౧౪
 దినముగూడ అక్కరలేదు. తల్లిమరణమునకు శుద్ధిగలదు. పితృమరణమునందును గమన
 మారకమునక తొమ్మిది దినముల లోపలదైయొగమనమున తల్లిమృతినొందినయెడ
 తల్లికిగ్రీయలొనర్పవలెను । ౧౪ దినము మారకముపట్టి గ్రీయలొనర్పవలయు.
 తల్లికివదిలినపిదపవాడు తల్లిమరణించినయెడ, రెండుదినములు పట్టవలయు. మాతృ
 విషయమైచెప్పిన రెండువిధులయందును తాత్కాలిక శుద్ధిగలదు గమన తండ్రికి
 ఏకాదశాశాంతివంత ఏకోద్విష్టము స్వతంత్రమగనే చేయవచ్చును.

వా: పితృ మరణా శాంతమధ్యే దేశాంతరగతి మాతృమరణ శ్రవణే
 మారణకృత క్రియాయా ముఖయోస్తంత్రేణశుద్ధి: । అపృతక్రి
 యాయాంతర పితృదశాహామార్ధ్యవమాత్ర: పక్షిణీంకుర్యాత్ ।

కా: తల్లికి మరణమునకము గలిగి యుండునపుడు, మరణమునందు తల్లిమర
 ణము జరిగినట్లు తెలిసి యాతల్లికి శ్రవణము జరిగియుండిన, రెంటికిని తంత్రముల
 వలన శుద్ధిగలదు. తల్లికి క్రియముకావలసియెడల తల్లియొక్క పదిదినములు
 పిదపమరణ తల్లికి ౧౪ దినము మారకముపట్టవలయు.

వా: మాతృ మరణాశాంతమధ్యే దేశాంతరగతి పితృమరణ శ్రవణే
 శ్రవణవిధ్యంతి దశాహం పితృశాంతమధవతి:

తా. తల్లి మరణమునకును గలిగి యుండునపుడు మరణమున కన్నియినను నుచితము వినినయెడ నది మునఁబడిన పనినయెలు కల్గితే మరణము కలుగును.

నా. జేశాంతరగత యోగ్యతతో బ్రహ్మోర్వరణ యుగపచ్చితే తం తేగతుద్ధిః।

తా. తల్లిదండ్రులు మరణమునకు కాలమును మరణించినది వినినయెడల గెంటికిని తల్లితండ్రులను కుద్ధిగఁజూసును.

నా. అతిక్రాంత వర్తమానయోస్సన్ని సాతేవర్తమానే నాతిక్రాంతస్యకుద్ధిః । అతిక్రాంతస్య కాలాధిక్యే ర్వర్తిక్రాంతేవైవ వర్తమానస్యకుద్ధిః । ఏవం దాహాక స్యాతిక్రాంతా కౌచేనైవవర్తమానస్య కుద్ధిః । మార్మవిషయేతు నాయందిధిః । కింతుపూర్వోక్త మేవపూర్ణమ్।

తా. అతిక్రాంత తర్కమానాకౌచము ఏకకాలమున గలిగియుండ దానిలో నధిక కాలముగలదాని నులంఘింపవలయు. దాహాకమి అతిక్రాంతము సంభవించినయెడల తర్కమాన మారకముపనిలేదు. తల్లిదండ్రుల విషయమైయుట్లుగాక పూర్వోక్త ప్రప్రకార ముచరింపవలయు.

జేశాంతర లక్షణమ్.

శ్లో. జేశాంతరం వదంత్యన్యే పప్తియోజన మాయురం

చత్వారింశ ద్వ దంత్యన్యే త్రింశదన్యే తన్వై వచ।

తా. జేశాంతరమనగా, అయవదియవయెడ ద్వితీయము గలదని కొందరును, నలువదియని కొందరును, ముప్పదియని కొందరును కదిందిగావున జేవితైక గ్రహించు కల్గును. (కొంచెము దూరము గలిగి మరొకరులు పర్యవసాన పరిణామమును జేశాంతర మువలెనుకొనదు.

అశ్వ బంధువుల వివరము.

శ్లో. అశ్వపితృష్వమః పుత్రా అశ్వమాతృష్వ ముత్సుతాః ।

అశ్వ మాతుల పుత్రాశ్చ విజ్ఞేయా అశ్వబంధనాః।

తా॥ కేవలత్వ పురుగులు, వినతల్లి పెదతల్లుల పుత్రులు, కేవలమాత కొడుకులు వినతత్య బంధువులు.

పితృబంధువులు.

శ్లో॥ పితృపితృష్వసుః పుత్రాః పితృర్మాతృష్వసుః సుస్సతాః ।

పితృర్మాతృల పుత్రాశ్చ విజ్ఞేయాః పితృబాంధవాః॥

తా॥ తండ్రియొక్క కేవలత్వ పుత్రులు, తండ్రిపితరల్లి పెదతల్లుల పుత్రులు తండ్రి కేవలమాత కొడుకులు పితృబంధువులు.

మార్తృబంధువులు.

శ్లో॥ మాతృపితృష్వసుః పుత్రాః మాతృర్మాతృష్వసుః సుస్సతాః ।

మాతృర్మాతృల పుత్రాశ్చ విజ్ఞేయాః మార్తృబాంధవాః॥

తా॥ తల్లికేవలత్వ పురుగులు తల్లిపితరల్లి పెదతల్లుల పుత్రులు తల్లి కేవలమాత కొడుకులు మార్తృబంధువులు.

ఆశోచాంతరి స్పృశ్యమ్.

వా॥ ఆశోచాంతే సంకపేన్నాత్వా బ్రాహ్మణోహస్తాధ్యాయ ముదకం
స్పృష్ట్యాశుభ్యతి । ఓత్రియోవాహన మాయుధంవా స్పృ
ష్ట్యాశుభ్యతి । వైశ్యః పృలోదారశ్శ్చే వాశూద్రోయప్తీమితి ॥

తా॥ సూరక దినములు గడచిన వెనుక సంకపమును తన్నవముచేసి యుదకమును స్పృశించుటచే బ్రాహ్మణుడును, వాహనమును గాని ఆయుధమును గాని తాకుటచే క్షత్రియుడును, కొలను గాని త్రాగును గాని తాకుటచే వైశ్యుడును, కజ్జను చాకుటచే శూద్రుడును పరిశుద్ధులగుదురు.

శ్లో॥ ఆశోచాంతేతుస్సంప్రాప్తే గోమయాది విలేపనైః ।

గృహశుద్ధిధారణ్య పుణ్యాహంచైవ వాచయేత్ ॥

తా॥ సూరక దినములు గడచిన వెనుక గోమయాదులచే గృహమును శుద్ధిచేసి తన్న నాదులచే బరిశుద్ధులై పుణ్యాహ వాచనమును జరిగింపవలయును.

పునర్దహన స్థితిః

స్పృశ్యంతరే—

శ్లో॥ అమృతపూర్వం దగ్ధానా మంగవైకల్యశేషిణాం ।

అతభావమృతానాంచ పునర్దాహనా విధియతే॥

తా॥ అమంత్రోక్తముగ దహనసంస్కారకర్మము జరగఁబడినవానిని దహన సంస్కారమునుఁ గొప్పియవలయును దహనము కాకుండువానిని దహన దహన సంస్కారము కేయకలె ననిభావము.

స్తోత్రంతలే—

శ్లో॥ మంత్రోప త్సంస్కృతిస్యాఽపి హ్యసమాప్తాదకస్యతు ।

అర్యాగశదినా దూర్ధ్వః పునర్దాహేనా విధీయతే॥

తా॥ మంత్రోక్తముగ దహనసంస్కారము జరిగఁబడినను ఉదకజాతా దిక్పత్యములు జరగకుండ నేని దహనములోగాఁ గాని దహనాంతరమందుఁ గాని పునర్దహనసంస్కారము జరిగించవలె నని భావము.

స్తోత్రంతలే—

శ్లో॥ దేశాంతరమృతానాంతు రాజభి ర్వా విమాదిభిః ।

తేహ మంగం పలాశాన్తైః కృత్వా దేహం పున ర్దహేత్॥

తా॥ దేశాంతరమందు మరణము జరిగిందనియొక్కయు, రాజవంశవతే మృతిగొందినవానియొక్కయు విమాదులచే మరణముజరిగిందనియొక్కయు తరీ రమును పలాశదులచే దహించి పునర్దహన సంస్కారమును కేయకలెను.

పునర్దహనక్రియాయాః

జ్ఞాతీనా మాశోచపర్ణయః

స్తోత్రంతలే—

శ్లో॥ దళాహంతః పునర్దాహే తేహ చ్ఛుద్ధిశ్శాచినాం ।

తదూర్ధ్వదహనే పూర్వ మాశౌచ స్యాగ్నిహేత్రహం ।

అశ్వలాయనః—స్యాగ్నిహేతాంతు నైవ స్యా త్కర్తు

స్యాన్య ద్దాహేనోపిచ॥

తా॥ దళాహములోగాఁ బునర్దహనము జరగఁబడినని దళాహాగ్రహముతోఁ బుత్త్రులకును జ్ఞాతులకును కుద్ధియియు దళాహసంతరమందుఁ దదూర్ధ్వ మాశౌచ మాచరింపనిష్కాకులకు మాచరించుటయ్యుపూర్వ మాశౌచ మాచరింపనిష్కాకుల కా శాసనము లేదనియు

అహితాగ్ని వాహితాగ్ని
మృతాశాచమ్.

అంగిరా:—

శ్లో॥ అన్నీ మత ఉక్తాగ్నే స్వాన్నే సుసాగ్నరకర్మణః।

శుద్ధి స్పంచయహ దాహో వృతాహస్తే యథావిధి॥

తా॥ అహితాగ్ని మరణమందు మరణానంతరము మొదలుకొనియు, అహితాగ్ని మరణమందు దహనానంతరము మొదలుకొనియు, బుద్ధులకును జ్ఞాతులకును బహిరంతము లాశాచము. అహితాగ్ని మరణమందు దహనానంతరము మొదలుకొని శుద్ధిపరచయన దివ్యములు సాగవచ్చేయవలయు ననియు, మృతరిధియందే ప్రత్యార్థికము జరిగించవల యు ననియు, భావము.

జ్ఞాత్యాశాచమధ్యే పరిభార్యా

పుత్రాగ్నిం మరణే.

శ్లో॥ జ్ఞాత్యాశాచస్య మధ్యేతు స్వభార్యా మ్రియతే యది ।

మరణాదిదశాహం స్వాన్నే పూర్వేణ విశుద్ధికి॥

తా॥ జ్ఞాత్యాశాచమునకు కరుణ: కనభార్య పోయియెడ: దవ్యరణము మొదలుకొని గం దివము లాశాచము. పూర్వభార్యయితో శుద్ధి కలుగును.

ంచ—శ్లో॥ ఇత్యు వృతేతు భార్యాయా నవమేవ ధివేదఘం ।

పుత్రి స్త్ర్యేవ మరణేచాపి హ్యఘం పూర్వ వక్షీతమ్॥

తా॥ పరివరణమునకు భార్యకుడ నిట్లే యాచరించవలయును. పుత్రిమరణ మనకు: నూడ: బూర్వమువలెనే యాశాచము. ఈమాఁడువివక్షములలో: బూ ర్యకుహితాశాచముతో: బుశుద్ధి కలుగును.

గ్రామాశాచమ్.

యావ ద్దామస్య మధ్యేతు శవ స్తిష్ఠ త్యసంస్కారః॥

అవ ద్దామస్య చాశాచం తదా హోమజపాదికమ్ ।

నిత్యంవైమిత్రికంవా ప్యధ్యయనాది వివర్జయేత్॥

